

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ В РОСІЇ ЯК СУБ'ЄКТА РИНКУ ІНВЕСТИЦІЙ

Як відомо, страхова компанія, на рівні якої акумулюються значні грошові кошти, відноситься до одного із найважливіших суб'єктів ринку інвестицій. І хоча операції по інвестуванню тимчасово вільних власних коштів та коштів страхових резервів підпорядковані страховим, їх важливість для страхової компанії обумовлює необхідність вивчення такого питання, як вплив факторів на результати її інвестиційної діяльності та своєчасність виконання страхових зобов'язань.

Концентрація тимчасово вільних коштів страхової компанії призводить до необхідності регулювання її інвестиційної діяльності як на макро-, так і на мікро- рівні.

Метою макроекономічного регулювання інвестиційної діяльності страхової компанії – обмеження сферою національної економіки, а також забезпечення виконання вимог, які обумовлені змістом страхування як інститутом фінансового захисту.

Метою мікроекономічного регулювання – досягнення ситуації, при якій розміщення страхових резервів з урахування обсягів, отриманням доходу, території погоджено зі страховими зобов'язаннями.

Отримані страховою компанією премії за договорами страхування спрямовуються на формування страхових резервів, які можуть бути представлені категоріями активів, що не забезпечують страховику отримання інвестиційного доходу, і навпаки, категоріями активів, що забезпечують йому інвестиційний дохід. У зв'язку з цим, інвестиційна політика страхової компанії може бути помірною або консервативною.

На відміну від страхового законодавства України, законодавство Російської Федерації встановлює не тільки перелік категорій активів, що забезпечують страховій компанії отримання інвестиційного доходу від розміщення коштів страхових резервів, а і перелік категорій активів якими представляються власні кошти. Однак з урахуванням

того, що частина власних коштів страхової компанії розглядається як фінансове джерело виконання страхових зобов'язань, оцінених через розмір нормативного запасу платоспроможності, для їх представлення також повинні визначатися категорії активів, що відповідають помірній або консервативній політиці інвестиційної діяльності страховика, пов'язаної з виконанням страхових зобов'язань [1].

Наявність переліку можливих категорій активів, які передбачені Правилами розміщення страховиками коштів страхових резервів, що затверджені Наказом Міністерства фінансів Російської федерації від 08.08.2005 р. №100н. (зі змінами та доповненнями) та Вимогами, що пред'являються до складу та структури активів, які приймаються для покриття власних коштів страховика від 16.12.2005 р. №149н. (зі змінами та доповненнями), свідчить про те, що страхова компанія є учасником інших ринків:

- ринку цінних паперів. Страховик є покупцем і продавцем різних видів цінних паперів (федеральних державних цінних паперів зобов'язання за якими гарантовано Російською Федерацією, державних цінних паперів суб'єктів Російської Федерації, муніципальних цінних паперів і т.д.). При цьому, з метою забезпечення підпорядкованості інвестиційної діяльності страховим операціям, частка цінних паперів різного виду в інвестиційному портфелі страхової компанії обмежується. Так, частка федеральних державних цінних паперів

Олена Мурашко,
к. е. н., доцент
кафедри
страхування
ДВНЗ «Київський
національний
економічний
університет
імені Вадима
Гетьмана»
Галина Чернова,
д. е. н., професор
кафедри
управління
ризиками та
страхування
ДВНЗ «Санкт-
Петербурзький
державний
університет»

суб'єктів Російської Федерації і муніципальних цінних паперів повинна бути не більше 30% від сумарної величини страхових резервів, частка державних цінних паперів одного суб'єкта Російської Федерації - не більше 15%, а частка муніципальних цінних паперів одного органу місцевого самоврядування - не більше 10%. На ринку цінних паперів страховик може виступати не тільки у ролі інвестора, а й у ролі емітента - він може випускати власні цінні папери з метою залучення фінансових ресурсів [1];

- валютного ринку. Страховій компанії надається право купівлі-продажу валюти Російської Федерації та іноземної валюти;

- ринку дорогоцінних металів. Відповідно до вище зазначених Правил та Вимог, страхова компанія має можливість бути учасником ринку дорогоцінних металів - вона може набувати і продавати злитки золота і срібла, платини і паладію, а також пам'ятні монети Російської Федерації з дорогоцінних металів, але при умови дотримання вимоги про їх частки у загальному розмірі інвестиційного портфеля - в обсязі не більше 10% від сумарної величини страхових резервів [2];

- кредитного ринку. У ролі кредитора страховик може виступати в рамках довгострокових договорів страхування життя - в межах накопиченого резерву за ризиком дожиття. страхова компанія може видавати страхувальнику позику, але в розмірі, що не перевищує 10% від величини страхових резервів зі страхування життя [2]. Одночасно страховик, як суб'єкт підприємницької діяльності може виступати в ролі позичальника кредиту, в тому числі для виконання страхових зобов'язань;

- ринку нерухомості. Страховій компанії надається можливість купівлі-продажу нерухомості, але в частині, що не перевищує 20% від сумарної величини страхових резервів із страхування життя і 10% від сумарної величини страхових резервів зі страхування іншого, ніж страхування життя. При цьому вартість одного об'єкта нерухомості не повинна перевищувати 10% від сумарної величини страхових резервів [2].

Істотний вплив на інвестиційну діяльність страхової компанії має сфера її діяльності: страхування життя або страхування інше, ніж страхування життя.

Так як за видами страхування іншого, ніж страхування життя потреба у

страховій виплаті може виникнути в будь-який момент часу, основними видами вкладень страхової компанії, як правило є портфельні інвестиції, однак, їй надається можливість тимчасово вільні кошти реальними інвестиціями за видами страхування з урахуванням особливостей страхового портфеля. За довгостроковими договорами страхування життя за ризиком дожиття, момент настання страхової події та обсяг необхідних коштів для страхової виплати відомі заздалегідь, тому кошти якими представлені активи, що відповідають відомим майбутнім страховим виплатам, мають бути представлені реальними інвестиціями.

Інвестиційна діяльність страхової компанії безпосередньо пов'язана з її основною діяльністю - страховою, тому її активи забезпечують своєчасність виконання страхових зобов'язань в повному обсязі, а отриманий інвестиційний дохід підвищує її гарантії за страховими виплатами.

Негативні фактори світової та національної економік, що впливають на діяльність страховика як суб'єкта ринку інвестицій, найбільшою мірою проявляються через його вибір виду вкладень - портфельні або реальні інвестиції.

Відомо, що на інвестування коштів страхових резервів зі страхування іншого, ніж страхування життя безпосередній вплив мають проблеми, пов'язані із портфельними інвестиціями, які, в свою чергу, тісно корелюють із загальними проблемами всієї світової економіки, в тому числі з проблемами її фінансового сектора.

До числа найважливіших негативних факторів світової та національних економік, що мають прояв через негативні тенденції світового фінансового ринку та портфельні інвестиції, що істотно впливають на функціонування і розвиток видів страхування, інших, ніж страхування життя, належать:

- можливість отримання не тільки матеріального доходу (на базі реального сектора економіки), але й так званого ідеального або віртуального (в фінансовому секторі економіки), не підкріпленого реальними ресурсами, активами і послугами. Конкретно, реалізація зазначеного прояву на рівні страхової компанії може проявитися в часі. Якщо інвестиційний дохід відірваний від реальної вартості активів, що формує вартість цінних паперів в рамках порт-

фельних інвестицій страхової компанії, але він використовується для здійснення страхової виплати, яка є реалізованою за рахунок віртуального доходу, вона не підкріплена реальною вартістю матеріальних активів, яка формує інвестиційний портфель цінних паперів;

- посилення ролі спекулятивного фактора, що дозволяє отримувати значний ідеальний або віртуальний дохід у фінансовому секторі економіки, який відірваний від матеріального доходу реального сектора економіки. У страхуванні це проявляється у разі, якщо вартість портфельних інвестицій страхової компанії відривається від реальної вартості матеріальних активів, що формують інвестиційний портфель страхової організації;

- диспропорція між вартістю фінансових активів і ВВП, що також веде до відриву вартості інвестиційного портфеля страхової компанії від реальної вартості матеріальних активів, що його формують;

- використання в якості спекулятивних інструментів грошей на реальні економічні ресурси, які мають ключове значення для сучасного економічного розвитку. Державне регулювання інвестиційної діяльності страхових компаній забезпечує реалізацію ними консервативної або помірної інвестиційної політики. При цьому законодавство допускає використання цінних паперів, ключових активів економіки, в якості спекулятивних інструментів. При зростанні ціни цінних паперів, що входять в портфельні інвестиції страховика з більшою імовірністю, перетворюють їх в спекулятивні цінні папери. Таким чином зростає ймовірність того, що вартість інвестиційного портфеля страхової компанії буде різко перевищувати реальну вартість матеріальних активів, що формують її інвестиційний портфель;

- перетворення грошей в самозростаючу вартість необмеженого розміру, відірвану від реальної економіки, в першу чергу, за рахунок зміни валютного курсу. В страхуванні вище зазначені фактори мають прояв, перш за все, у зв'язку з наявністю договорів, які передбачають оцінку ризиків, а також виконання страхових зобов'язань у валютному еквіваленті. При цьому зміна валютного курсу може призвести до отримання різних результатів фінансово-господарської діяльності страхової компанії – вона може втратити прибуток, або навпаки, отримати його в обсязі більшому, ніж було передбачено;

- використання похідних фінансових інструментів (деривативів), не підтверджених реальними активами в силу існуючої позабіржової, тобто безконтрольної торгівлі ними. Треба відмітити, що в даний час, в практиці російських страхових компаній при формуванні інвестиційних портфельних практично не використовуються похідні фінансові інструменти (деривативи). Світова практика, криза 2008 року, підтвердила «порочність» застосування цього виду вкладень для страхової компанії. Деривативи використовувались для представлення страхових резервів, але не були підтвердженими реальними активами;

- зміна переваг інституційних інвесторів і економічних агентів, орієнтація їх на отримання короткострокової вигоди, що можливо за рахунок вкладень, в першу чергу, у фінансові активи, тобто у фінансовий сектор. У страховому секторі, на рівні окремої страхової компанії це проявляється наступним чином. Як вже зазначалося вище, для страхової компанії що здійснює види страхування, інші, ніж страхування життя, крім портфельних інвестицій можуть здійснюватися і реальні інвестиції. Чим менша частка активів, якими представлені тимчасово вільні кошти страхових резервів, яка повинна відповідати високій ліквідності, тим більше можливостей у страхової компанії поряд з портфельними інвестиціями, мати реальні. Зазначена можливість поширюється і на частку власних коштів страхової компанії, яка не пов'язана з виконанням страхових зобов'язань. Однак зміна інтересу інвестора в бік отримання короткострокової вигоди, що супроводжується перевагою портфельних інвестицій над реальними, призводить до отримання страховою компанією віртуального інвестиційного доходу, у розмірі більшому, ніж у випадку використання поряд з портфельними інвестиціями, реальні.

Зауважимо, що негативні тенденції світової економіки, які мають свій опосередкований вплив на діяльність страхової компанії, проявляються у відмінностях між ринковою вартістю інвестиційного портфеля страховика, і реальною вартістю активів, що формують цей інвестиційний портфель.

Зниження впливу негативних факторів світової та національної економік на діяльність страховика як суб'єкта ринку інвестицій, можливе за рахунок управління ними. Ці проблеми, є пробле-

мами світового регулювання економікою, основною метою яких, на наш погляд, повинно стати забезпечення певного балансу між вартістю реального сектора економіки (реальних активів) і вартістю цінних паперів. Неприпустимою є ситуація, коли фінансовий сектор економіки відривається від реального, дає віртуальний спекулятивний дохід, зацікавлює інвестора в отриманні короткострокової вигоди. Природно, що розрив між вартістю активів реального сектора економіки і фінансового сектора можливий, але повинні бути регулятори, які забезпечували б ці розбіжності не тільки в бік перевищення вартості активів фінансового сектора, а і забезпечували коливання розбіжностей у вартості в обидві сторони.

Можливість позитивних і негативних розбіжностей у вартості активів реального і фінансового сектора призведе до того, що інвестор - страхова компанія, залежно від ситуації, що складається, буде змінювати свої погляди на певні категорії активів. В деяких випадках страховик буде прагнути отримати миттєву вигоду на спекулятивному фінансовому ринку, але в деяких ситуаціях йому буде вигідніше зробити вклад в реальний сектор економіки [4].

До числа можливих регуляторів можна віднести введення обмежень на максимальний приріст спекулятивної вартості цінних паперів. Саме таке обмеження можна встановити з урахуванням реальної норми рентабельності, що складається в реальній економіці. При цьому можливо враховувати середню по світовій, по національній економіці, рентабельність реального сектора.

Безпосереднє регулювання інвестиційної діяльності страховика може виявлятися і в посиленні вимог Правил розміщення страховиками коштів страхових резервів та Вимог, що пред'являються до складу та структури активів, які приймаються для покриття власних коштів страховика. Вони повинні виключити або зменшити можливість невиконання страховиком своїх зобов'язань за рахунок придбаних активів, які не забезпечені реальним сектором економіки. На наш погляд, абсолютно неприпустимим у страхуванні є, наприклад, використання похідних фінансових інструментів, за своєю суттю, вони містять в собі додатковий ризик відриву вартості цих фінансових інструментів від реальної вартості активів, який полягає в основі цих фінансових інструментів.

Виходячи зі наведеного, необхідно відмітити, що інвестиційна діяльність страхової компанії, що пов'язана з розміщенням власних коштів і коштів страхових резервів, певним чином залежить від її основної - страхової діяльності. Сфера діяльності страхової діяльності, страхування життя або страхування інше, ніж страхування життя, зумовлює перевагу того чи іншого типу інвестицій (портфельних або реальних). Страхові компанії, що займаються страхуванням інше, ніж страхування життя, перш за все через портфельні інвестиції стають учасниками ринків цінних паперів, валютного, кредитного, дорогоцінних металів і нерухомості. Тому вони відчувають можливий вплив негативних тенденцій розвитку відповідних сегментів всього ринку інвестицій. Для зниження можливого негативного впливу на діяльність окремої страхової компанії, певних тенденцій світової та національної економіки і, в першу чергу, ринку інвестицій, необхідно розробити заходи, які будуть сприяти зниженню або знищенню можливого негативного впливу зазначених факторів, що мають вплив на інвестиційну діяльність страхової компанії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Положения о порядке расчета страховщиками нормативного соотношения активов и принятых ими страховых обязательств: утверждены Приказом Министерства финансов Российской Федерации от 2 ноября 2001 г. № 90н с изменениями и дополнениями// <http://www.referent.ru/1/112287>
2. Правила размещения страховщиками средств страховых резервов: утвержденные Приказом Министерства Финансов Российской Федерации от 8 августа 2005 г. №100н.// <http://base.garant.ru/12141832/>.
3. Требования, предъявляемые к составу и структуре активов, принимаемых для покрытия собственных средств страховщика: утвержденные Приказом Министерства Финансов Российской Федерации от 16 декабря 2005 г. №149н. с изменениями и дополнениями// <http://www.referent.ru/1/112285>
4. Чернова Г.В., Калайда С.А., Писаренко Ж.В. Методологические аспекты моделирования антикризисного управления // «Вестник СПбГУ», серия «Экономика», 2010 г. вып.2.